

УДК 330.564.2:316.344.233(477)

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ І ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

І. В. Ховрак

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: khovrak.inna@mail.ru

Розкрито сутність поняття «доходи населення». Наведено основні школи, які досліджували формування та розподіл доходів. Виокремлені рівні, види, функції доходів населення, а також фактори, що впливають на їх формування. Доведено існування соціально-економічної нерівності в США та Російській Федерації. Проаналізована структура доходів населення України. Наголошується на існуванні значної диференціації доходів населення країни за різними ознаками: регіональна приналежність, вид економічної діяльності, стать. Розкрито два підходи щодо розуміння бідності та соціальної нерівності, а також наведено основні показники бідності в Україні. Враховано масштабне поширення «тіньової» економіки, яка руйнує всі уявлення про характер утворення, розподілу і перерозподілу доходів різних соціальних верств населення. Виділено основні причини, що сприяли роздвоєнню доходів. Наведена необхідність реалізації соціальної політики держави, що здатна зменшити негативний вплив диференціації доходів населення.

Ключові слова: доходи населення, добробут, диференціація доходів, соціальна політика.

ДОХОДЫ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ: ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ И ДИСКУССИОННЫЕ ВОПРОСЫ

І. В. Ховрак

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина. E-mail: khovrak.inna@mail.ru

Раскрыта сущность понятия «доходы населения». Приведены основные школы, исследовавшие формирование и распределение доходов. Выделены уровни, виды, функции доходов, а также факторы, влияющие на их формирование. Доказано существование социально-экономического неравенства в США и Российской Федерации. Проанализирована структура доходов населения Украины. Отмечается присутствие значительной дифференциации доходов населения страны по различным признакам: региональная принадлежность, вид экономической деятельности, пол. Раскрыто два подхода к пониманию бедности и социального неравенства, а также приведены основные показатели бедности в Украине. Учтено масштабное распространение «теневой» экономики, которая разрушает все представления о характере образования, распределения и перераспределения доходов различных социальных слоев населения. Выделены основные причины, способствовавшие раздвоению доходов. Приведена необходимость реализации социальной политики государства, которая способна уменьшить негативное влияние дифференциации доходов населения.

Ключевые слова: доходы населения, благосостояние, дифференциация доходов, социальная политика.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Доходи населення є одним із найважливіших показників рівня життя населення та розвитку суспільства загалом. Варто наголосити, що однією з головних тенденцій розвитку національної економіки України на даному етапі є посилення диференціації доходів у регіональному розрізі й за видами економічної діяльності. З огляду на це, дослідження рівня, динаміки, розподілу доходів є особливо актуальними, оскільки труднощі перехідного процесу країни зумовили багато негативних явищ та процесів, серед яких зниження особистих доходів та посилення нерівності у їх розподілі є одними з найбільш чітких [1]. Свідченням цього є дані щорічного звіту Global Wealth 2011: наша країна за рівнем добробуту громадян посідає останнє місце серед 40 європейських країн (середній показник достатку на особу становить 3,384 тис. дол. Для порівняння: у Російській Федерації цей показник становить 10,911 тис. дол., в Румунії – 17,599 тис. дол., в Польщі – 27,410 тис. дол., в Молдові – 3,481 тис. дол. Разом із тим, в Україні налічується 35 тис. мільйонерів і близько 25 мільярдів [2]. За оцінкою ООН, 78 % українців живуть за межею бідності, споживчий коштик яких є меншим за визнану у світі межу бідності – 17 дол. на день.

Різні фундаментальні й прикладні аспекти проблематики доходів населення досліджувалися вітчиз-

няними та зарубіжними вченими. Так, В. Адамик і Р. Зварич приділяють значну увагу дослідженню теоретико-методологічних засад реалізації політики конвергенції доходів в Європейському Союзі, зокрема, систематизовано критерії конвергенції доходів, відокремлено суть, основні чинники, інституційну базу їх реалізації [3]. Н. Холод проаналізував розподіл доходів та бідність у перехідних економіках [1]. Проте окремі аспекти зазначеної проблеми потребують глибшого аналізу.

Тому метою дослідження є визначення економічного змісту поняття «доходи населення», а також окреслення і розкриття кола відповідних дискусійних питань.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Доходи населення, що є сумою грошових коштів і матеріальних благ домашніх господарств за певний проміжок часу, є найважливішим показником їх добробуту, оскільки визначають можливості матеріального та духовного життя громадян (відпочинку, отримання освіти, охорони здоров'я, задоволення потреб). В економічній науці виділяють кілька основних шкіл, які досліджували формування та розподіл доходів населення (табл. 1).

Отже, доходи населення є достатньо складним та динамічним об'єктом дослідження, що формується на різних рівнях: мікро- (рівень окремих громадян,

домогосподарств); мезо- (доходи населення окремих регіонів чи галузей національної економіки); макро- (доходи населення країни) та мегарівень (сукупні доходи населення світової економіки).

Якщо вести мову про доходи населення, то варто враховувати джерела їх формування, види, а також диференціацію. Класифікація доходів населення наведена на рис. 1. Сутність доходів населення розкривається за допомогою виконуваних ними функцій: відтворювальної (забезпечення людини та членів її сім'ї необхідними засобами для життя), регулюючої (роз-

міщення населення в регіонах, галузях господарства, підприємствах відповідно до ринкової кон'юнктури), соціальної (забезпечення соціальної справедливості та якості життя населення), стимулюючої (забезпечення високої продуктивності та якості праці, підвищення рівня освіти та кваліфікації). На процес формування доходів населення мають вплив демографічні, економічні, географічні, соціальні, політичні, інституційні чинники, пов'язані з людиною, підприємством, домогосподарством, розвитком країни.

Таблиця 1 – Основні школи, які досліджували формування та розподіл доходів

Назва школи	Представники	Сфери досліджень
класична школа політекономії	А. Сміт, Д. Рікардо, Дж.С. Мілль	Вперше сформували цілісну систему поглядів на проблеми розподілу доходів і детально розглянули одне з джерел доходів – заробітну плату. Визначено, що проблема розподілу доходів є центральною для політекономії, а перекося в розподілі можуть стати перешкодою для економічного зростання.
марксизм	К. Маркс	Вважав, що заробітна плата як одне з джерел доходів повинна забезпечувати робітникам звичний для них рівень існування.
маржиналізм	Л. Вальрас, Л. Візер, К. Менгер	Нова теорія розподілу доходів ґрунтувалась на основі граничної корисності. Маржиналісти розглядали заробітну плату, ренту та прибуток як основні джерела доходу населення.
кейнсіанство	Дж. М. Кейнс	Обґрунтував необхідність державного регулювання доходів та створення платоспроможного попиту населення.
німецька історична школа	Р. Штольцман, Р. Штамлер, Г. Зіммель	Визначено, що тільки влада контролює розподіл доходів між різноманітними факторами виробництва.
інституціоналізм	Т. Веблен	Визначено, що розподіл доходів є функцією інститутів.
неоінституціоналізм	С. Кузнець, Дж. Гелбрейт, Е. Хансен	Стверджують, що в розвинутих капіталістичних країнах сталися зміни у розподілі національного доходу, суть якого полягає у поступовому зближенні доходів різних верств населення.

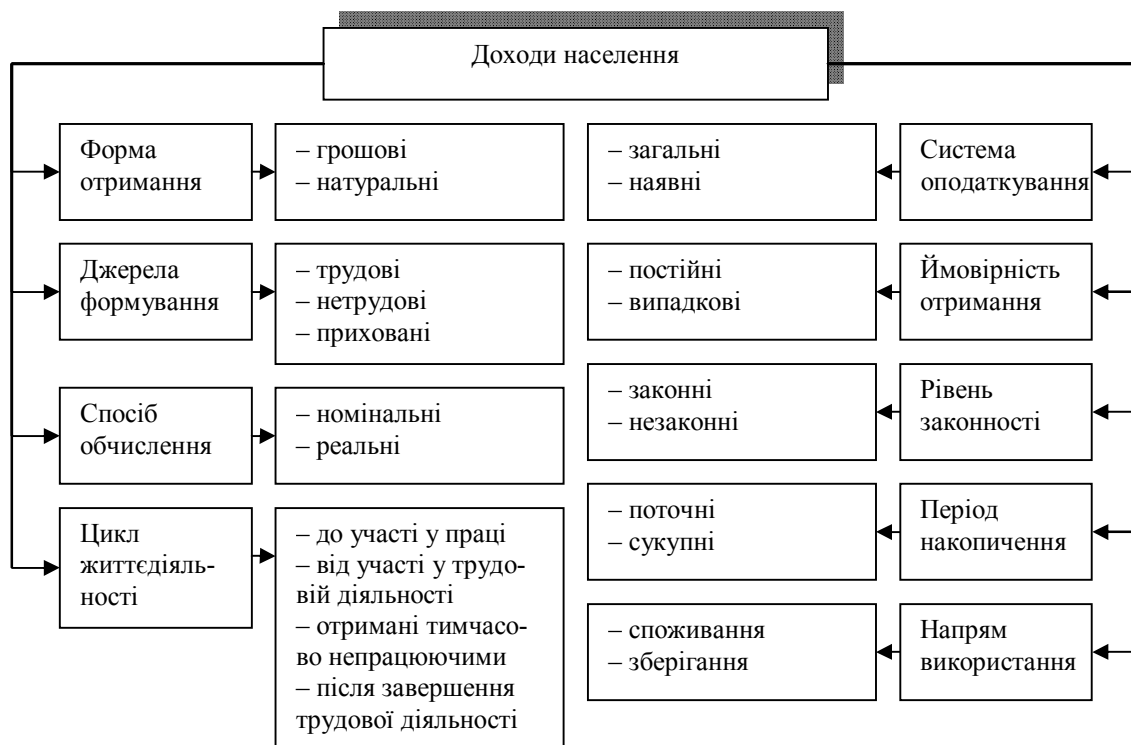

Рисунок 1 – Класифікація доходів населення

Крім того, після здобуття Україною незалежності для вивчення доходів, а зокрема їх джерел, використовують Баланс грошових доходів і витрат населення, Систему національних рахунків, а також щорічно проводиться вибіркове обстеження умов життя домогосподарств України. З урахуванням цього доцільно проаналізувати структуру доходів населення (табл. 2). Варто наголосити, що основним джерелом доходів населення є заробітна плата (50, 9 % від загальних доходів). Проте рівень оплати праці у великих містах в 1,37 раз більше ніж у малих та у 2,05 раз більше ніж в сільській місцевості [4]. Зарплата жінок в Україні в 2011 р. була на 8 % менша, ніж у чоловіків.

Також спостерігається значна диференціація заробітної плати за регіонами України у 2011 р., зок-

рема, вища за середню по Україні заробітна плата у розрахунку на одного штатного працівника притаманна м. Києву (4012 грн.), Донецькій (3063 грн.), Дніпропетровській (2790 грн.), Київській (2761 грн.), Луганській (2742 грн.) областям. В інших регіонах України заробітна плата у розрахунку на одного штатного працівника нижча за середньоукраїнські, зокрема у Тернопільській (1871 грн.), Херсонській (1970 грн.), Чернігівській (1974 грн.), Чернівецькій (1985 грн.), Волинській (1994 грн.) областях спостерігається найнижчий рівень оплати праці по Україні [5]. Диференціація між найдохіднішими регіонами, м. Київ і найменш дохідним, Тернопільською областю, становить 2,14 рази.

Таблиця 2 – Структура доходів домогосподарств (у середньому за місяць)*

Доходи	Усі домогосподарства					
	у середньому на домогосподарство (грн.)		у % до грошових доходів		у % до загальних доходів	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
I. Грошові доходи	3126,41	3452,80	100,0	100,0	92,5	92,8
Оплата праці	1660,05	1894,06	53,0	54,9	49,2	50,9
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	214,37	180,11	6,8	5,3	6,3	4,8
Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	118,78	122,10	3,8	3,6	3,5	3,3
Доходи від продажу особистого і домашнього майна	4,85	5,05	0,2	0,1	0,1	0,1
Доходи від продажу нерухомості	11,18	15,13	0,4	0,4	0,3	0,4
Доходи від власності (дивіденди від акцій та інших цінних паперів, відсотки по вкладах, доходи від здачі внайми нерухомості тощо)	20,85	25,80	0,7	0,7	0,6	0,7
Пенсії	790,56	856,88	25,3	24,8	23,4	23,0
Стипендії	22,09	22,54	0,7	0,7	0,7	0,6
Допомоги, пільги, субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	86,36	98,09	2,8	2,8	2,5	2,7
Грошова допомога від родичів та інших осіб	160,50	188,65	5,1	5,5	4,8	5,1
Аліменти	9,50	11,63	0,3	0,3	0,3	0,3
Інші грошові доходи	27,32	32,76	0,9	0,9	0,8	0,9
II. Негрошові доходи	250,79	268,07	–	–	7,5	7,2
Всього загальних доходів	3377,20	3720,87	–	–	100,0	100,0

* складено на основі джерел [4]

Диференціація за величиною середньомісячної заробітної плати штатних працівників за видами економічної діяльності становить 3,4 рази: у 2011 р. нарахована в середньому заробітна плата працівнику в рибальстві становить 1369 грн. (51,99 % до середнього рівня по національній економіці), а у фінансовій діяльності – 5340 грн. (202,81 %) [5].

Отже, для сучасної України характерним є високий рівень соціальної нерівності, що призводить до бідності значної частини населення. Існують два основні підходи щодо розуміння бідності та соціальної нерівності [6]: соціал-дарвінівський та соціал-зрівняльний (егалітарний). Представники першого (Г. Спенсер, П. Прудон) вважають, що прагнення отримати додаткові блага є важливим стимулом для

підвищення рівня продуктивності виробничої діяльності як окремого індивіда, так і суспільства в цілому. На думку представників егалітарного підходу (К. Маркс, Ф. Енгельс), бідність є хворобою суспільства. Сучасні теорії використовують раціональні ідеї обох підходів, наголошуючи, що соціальна нерівність має як негативні, так і позитивні сторони.

Відповідно, одним з найважливіших показників, що характеризує розподіл доходів населення, є рівень бідності (табл. 3). При цьому, слід відзначити, що з кожним роком підвищується межа бідності, тобто рівень доходу, нижче якого задоволення основних потреб людини є неможливим.

Усі чинники, що впливають на рівень та якість життя населення, варто поділити на групи в залежності від рівня впливу: внутрішні (особисті якості індивіда; бажання працювати, рівень освіти, кваліфікації та доходів), родинні (матеріальні можливості та суспільний статус родини) та зовнішні (вплив суспільства, ринкового механізму і механізму державного регулювання: природні, економічні, адміністративно-урядові, соціальні, медичні передумови тощо).

На жаль, в Україні спостерігається висока питома вага людей, котрі вважають себе бідними

(суб'єктивна бідність, що визначається за самоідентифікацією) (табл. 4), а також висока залежність населення від соціальної допомоги й інших трансфертів. Одночасно посилюються психологічне неприйняття економічної нерівності, поширеність бідності серед працюючого населення (особливо родин із дітьми) та пенсіонерів.

Підтвердженням нерівності в розподілі доходів є те, що за індексом добробуту, розрахованим для 110 країн світу, Україна знаходиться в групі найбідніших країн світу та займає 69 місце – одне з найнижчих у Європі [1].

Таблиця 3 – Основні показники бідності в Україні

Показники	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Межа бідності (грн. на 1 особу на місяць)	526	778	835	944	1025
Межа злиденності (грн. на 1 особу на місяць)	420	622	668	755	820
Рівень бідності, %	27,3	27,0	26,4	24,1	25,4
Рівень злиденності, %	13,8	13,6	13,0	11,2	12,4
Рівень злиденності серед бідного населення, %	50,6	50,6	49,1	46,6	49,0
Коефіцієнт концентрації Джині	0,29	0,30	0,29	0,27	0,28
Коефіцієнт диференціації бідності, %	53,0	53,8	51,7	49,6	52,5

* розраховано автором за даними [7]

Таблиця 4 – Розподіл домогосподарств за самооцінкою рівня їх доходів, %*

Розподіл домогосподарств, які за оцінкою матеріального добробуту відносять себе до:	Всі домогосподарства		у тому числі проживають			
			у міських поселеннях		у сільській місцевості	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
заможних	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
представників середнього класу	1,5	0,8	1,7	0,9	1,1	0,7
небідних, але ще не представників середнього класу	38,2	36,8	40,2	38,8	33,8	32,2
бідних	60,2	62,4	58,0	60,3	65,1	66,9
не змогли відповісти	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2

* розраховано автором за даними [7]

Аналізуючи стан диференціації доходів населення в Україні, слід врахувати масштабне поширення «тіньової» економіки, яка руйнує всі уявлення про характер утворення, розподілу і перерозподілу доходів різних соціальних верств населення. За оцінками Всесвітнього банку та Міжнародного валютного фонду рівень тіньової економіки в Україні складає 44,1 % (табл. 5) [8]. Проте за офіційними даними Держкомстату даний показник складає лише 34 % від ВВП за 2011 р. Приховування доходів від оподаткування зменшує здатність держави впливати на їх перерозподіл.

Отже, тіньова економіка призводить до роздвоєння доходів, тобто існуванню доходів як в офіційній економіці, так і в тіньовій. Причинами, що сприяли роздвоєнню доходів, є: кризовий стан економіки; недосконала законодавча база; відсутність довіри населення до державних інституцій; надмірний податковий тиск, складна система оподаткування; високий рівень корупції та некомпетентність посадових осіб; низька якість державних послуг; нерозвиненість ринку позабанківських фінансових послуг тощо.

Варто наголосити, що диференціація доходів населення явище не нове й є характерним навіть для розвинутих економік. Так, наприклад, в США існують відмінності в рівнях доходів залежно від віку: дохід має тенденцію до зниження з віком після 55 років [9]. Відмінності в рівнях доходів серед людей старшого віку пов'язані зі зміною демографічних характеристик, таких як вік, стать, сімейний стан, освіта. Також відповідно до даних Бюро перепису населення США [10], середній клас (60 % домашніх господарств) отримав непропорційно меншу частку від загальних доходів населення у 2011 році (45,7 %); непропорційно велику частку доходу (20 %) отримує 5 % населення країни.

Однією з центральних проблем економіки Російської Федерації також є висока соціально-економічна нерівність в якості та рівні життя населення в більшості регіонів [11]. Так, найменші рівні показників бідності спостерігаються в Республіці Карелія (22,3 %) і Мурманській області (24,9 %), а верхня межа значення бідності представлена в Ленінградській (50,9 %) і Псковській (44,8 %) областях.

Таблиця 5 – Рівень тіньової економіки, % від ВВП

Країна	ВВП, \$ млрд.	Рівень тіньової економіки, %	Країна	ВВП, \$ млрд.	Рівень тіньової економіки, %
Україна	329,3	44,1	Бельгія	413,7	17,1
Російська Федерація	2383,4	40,6	Чехія	284,9	16,4
Болгарія	101,0	32,3	Словаччина	126,9	16,0
Румунія	267,1	29,6	Словенія	58,3	16,0
Хорватія	79,3	29,5	Норвегія	265,5	14,8
Литва	61,6	29,0	Швеція	384,7	14,7
Естонія	27,3	28,6	Данія	206,0	13,8
Терція	1075,5	27,7	Німеччина	3113,9	13,7
Латвія	34,9	26,5	Фінляндія	194,3	13,7
Кіпр	23,7	26,0	Ірландія	187,1	12,8
Мальта	10,8	25,8	Великобританія	2287,9	11,0
Польща	771,0	25,0	Франція	2213,8	11,0
Греція	293,9	24,3	Нідерланди	701,4	9,8
Угорщина	195,6	22,8	Люксембург	41,4	8,2
Італія	1846,9	21,2	Австрія	349,9	8,0
Португалія	248,5	19,4	Швейцарія	353,6	7,9
Іспанія	1405,8	19,2	Середній показник		20,5

ВИСНОВКИ. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про існування значної диференціації доходів населення України за різними ознаками: регіональна приналежність, вид економічної діяльності, стать. Важливим заходами, що здатні пом'якшити негативні наслідки соціального розшарування в Україні є: реформування соціально-трудова сфери; забезпечення економічної та політичної стабільності; створення передумов економічного зростання; зменшення тіньового сектору національної економіки; прозорість суспільства; сприяння розвитку малого і середнього бізнесу; ліквідація великого розриву між мінімальними і максимальними пенсіями, збільшення розмірів мінімальних пенсій; встановлення гармонійного балансу між бідними, «середнім класом» та багатими.

Також країні необхідна реалізація соціальної політики держави, що здатна зменшити негативний вплив диференціації доходів населення та вирішити наступні завдання: забезпечення соціальної справедливості; захист громадян від ризиків; формулювання прийнятних соціальних стандартів; залучення інвестицій для розвитку людського капіталу незабезпечених верст населення; формування соціальної згуртованості й солідарності тощо. Результатом здійснення соціальної політики має стати перерозподіл доходів в суспільстві з використання системи оподаткування, соціальних трансфертів, інвестицій в освіту, охорону здоров'я та соціальну інфраструктуру.

У майбутньому запропоновані заходи допоможуть підвищити рівень життя населення, а також забезпечать розвиток економіки країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Холод Н.М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках: монографія. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 442 с.

2. Звіт про роботу українського уряду у 2011: Вип. 2. – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bbcu.com.ua

3. Трансформація політики конвергенції доходів населення в процесі розширення Європейського Союзу: монографія / В. Адамик, Р. Зварич. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 300 с.

4. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2011 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України): Статистичний збірник. Част. I. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 368 с.

5. Праця України у 2011 році: Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 323 с.

6. Чуприна О.О. Соціальна нерівність і бідність в Україні // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – 2011. – № 2 (5). – С. 57–66.

7. Матеріали Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

8. Голубов А. Куди уходять деньги // Корреспондент. – 2012. – № 46 (534). – С. 16–20.

9. EBRI Databook on Employee Benefits. Chapter 6: Income Statistics of the Population Aged 55 and Over [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ebri.org

10. Linda Levine. The U.S. Income Distribution and Mobility: Trends and International Comparisons. – 2012. – November 29 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.crs.gov

11. Бобков В. Н. Каким быть неравенству качества и уровня жизни? // Мир России. – 2009. – № 3. – С. 61–84.

PERSONAL INCOME IN UKRAINE: ECONOMIC SUBSTANCE AND DEBATING ISSUES

I. Khovrak

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: khovrak.inna@mail.ru

In the article the author exposes the term «income» and discusses the basic schools studying generating and allocation of income. Levels, types, and functions of income as well as the factors that influence on their creating are described. The fact of socio-economic inequality existent both in the USA and Russian Federation is represented. The author also has analyzed the personal income structure in Ukraine in this article and makes a note of considerable differentiation presenting within the personal income of the country based on such various grounds as regional identity, economic activity, sex, etc. The author reveals two approaches to understanding of the sense of poverty and social inequality, and specifies the key indicators of poverty in Ukraine. It is paid attention to scale distribution of «shadow» economy, that destroys all ideas about character of formation, distribution and redistribution of income of various strata of the population. The author has emphasized the principal reasons that conduce the splitting of income. The urgency of implementation of the social policy that can reduce the negative impact of income differentiation is demonstrated in the article.

Key words: income, wealth, income differences, social policy.

REFERENCES

1. Kholod N. *Rozpodil dokhodiv ta bidnist u perekhidnykh ekonomikakh* [Income distribution and poverty in transition economies]: monograph. – Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. Ivan Franko, 2009. – 442 p. [in Ukrainian]
2. *Zvit pro robotu ukrainskogo uriadu u 2011* [Report on the Ukrainian government in 2011: Issue 2]. – 2012. – [Electronic resource]. – Mode of access: www.bbcu.com.ua [in Ukrainian]
3. Adamik V. Zvarych R. *Transformatsiia polityky konverhentsii dokhodiv naseleattia v protsesi rozshyrennia Yevropeiskogo Soiuzu* [Transformation of convergence income policy in the process of European Union enlargement]: monography. – Ternopil: Ekonomichna dumka, 2011. – 300 p. [in Ukrainian]
4. *Vytraty i resursy domogospodarstv Ukrainy u 2011 rotsi* [Costs and resources of households in Ukraine in 2011] (according to the survey of households in Ukraine): Statistical Yearbook. Part I. – Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2012. – 368 p. [in Ukrainian]
5. *Pratsia Ukrainy u 2011 rotsi* [Labor Ukraine in 2011]: Statistical Yearbook. – Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2012. – 323 p. [in Ukrainian]
6. Chuprina O. Social inequality and poverty in Ukraine // *Visnyk Natsionalnoi iurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudrogo*. – 2011. – № 2 (5). – PP. 57–66. [in Ukrainian]
7. *Materialy Derzhavnogo Komitetu Statystyky* [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Golubov A. *Kuda ukhodiut dengi* [Where the money goes] // *Korrespondent*. – 2012. – № 46 (534). – PP. 16-20. [in Russian]
9. EBRI Databook on Employee Benefits. Chapter 6: Income Statistics of the Population Aged 55 and Over [Electronic resource]. – Mode of access: www.ebri.org
10. Linda Levine. The U.S. Income Distribution and Mobility: Trends and International Comparisons. – 2012. – November 29. [Electronic resource]. – Mode of access: www.crs.gov
11. Bobkov V. *Kakim byt neravenstvu kachestva i urovnia zhizni?* [What the inequalities of quality and standards of living will be?] // *Mir Rossii*. – 2009. – № 3. – PP. 61–84. [in Russian]

Стаття надійшла 23.01.2013.